

INSTITUT ZA NOVEJŠO ZGODOVINO

K

6815

019810236

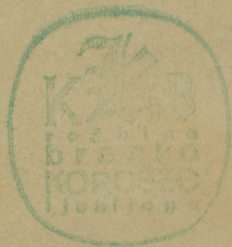
COBISS •

**DVE VOJSKI
DVA ZNAČAJA
IN
DVA NAMENA**

1944

IZDAL GLAVNI ŠTAB NOV IN PO SLOVENIJE

BORIS KIDRIČ

**DVE VOJSKI
DVA ZNAČAJA
IN
DVA NAMENA**

1944

IZDAL GLAVNI ŠTAB NOV IN PO SLOVENIJE

6815

N 10. VII. 1991 / 236

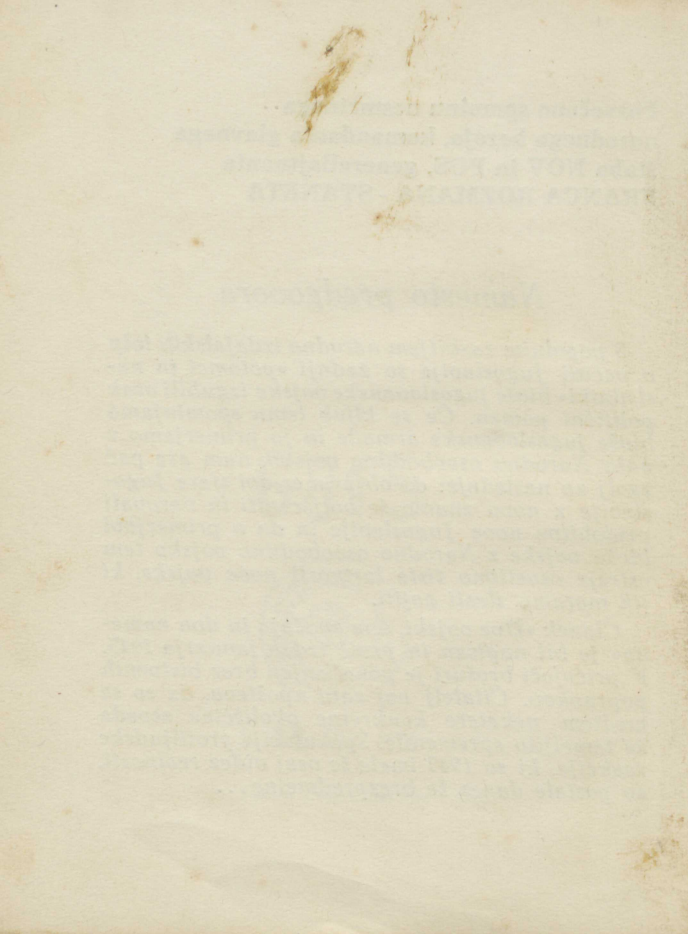
Tiskala Zvezna tiskarna v Celju

**Posvečeno spominu nesmrtnega
narodnega heroja, komandanta glavnega
štaba NOV in POS, generallajtnanta
FRANCA ROZMANA - STANETA**

Namesto predgovora

S popolnim razbitjem narodno izdajalskih tolp v večini Jugoslavije so zadnji »potomci in nasledniki« bivše jugoslovanske vojske izgubili vsak politični pomen. Če se kljub temu spominjamo bivše jugoslovanske armade in jo primerjamo z našo Narodno osvobodilno vojsko, nam gre pač zgolj za naslednje: da ob primerjavi stare Jugoslavije z novo znamo še bolj ceniti in varovati pridobitve nove Jugoslavije in da v primerjavi bivše vojske z Narodno osvobodilno vojsko tem ostreje osvetlimo tiste lastnosti nove vojske, ki jih moramo zlasti gojiti.

Članek »Dve vojski, dva značaja in dva namena« je bil napisan in prvič izdan januarja 1943. V pričujoči brošuri je ponatisnjen brez bistvenih popravkov. Čitatelj naj zato upošteva, da so se medtem nekatere konkretne okoliščine seveda že temeljito spremenile. Špekulacije protiljudske reakcije, ki so 1943 imele še vsaj videz realnosti, so postale danes že brezpredmetne...

Dve vojski, dva značaja in dva namena

Sleherni državljani, ki je služil bivšo jugoslovansko armado, se lahko spominja dvojega:

prvič, da so ga v vojski učili, kako se bo jugoslovanska armada borila proti zunanjim sovražnikom Jugoslavije;

drugič, da so mu ob vsaki priliki zatrjevali, kako je orožje jugoslovanske armade naperjeno tudi proti notranjemu sovražniku.

Aprila 1941 in v teku osvobodilnega boja so narodi Jugoslavije doživeli, da se je neusmiljeno razgalila vsa laž tega uradnega nauka v bivši jugoslovanski armadi. Namesto, da bi jih armada branila proti najhujšemu zunanjemu sovražniku, proti nemškimi in italijanskim fašističnim osvajalcem, so bili narodi Jugoslavije priča sramotnemu in

nezaslišanemu razpadu jugoslovanske vojske v pičlih nekaj dneh. Namesto borbe proti notranjim sovražnikom jugoslovanskih narodov in države Jugoslavije — proti petokoloncem, proti hitlerjevskim in italijanskim fašističnim agentom — smo doživeli, da sta se generaliteta in velik del aktivnega komandnega sestava bivše jugoslovanske armade razkrila kot kapitulantska ali pa celo kot neposredno petokolonska; da sta prodala nemški in italijanski vohunski službi jugoslovanske vojaške tajnosti in razkrojila ter zapustila armado. Doživeli smo Nedića in Rupnika. Doživeli smo, da je pričel »obnovitelj« razpadle jugoslovanske armade, »vojni minister« in »gorski car« Draža Mihajlović »redno jugoslovansko vojsko« obnavljati po poti sodelovanja z okupatorji. Doživeli smo, da so »obnovljene« sile »viteške jugoslovanske vojske« kar najogabneje in kar najbolj izdajalsko skočile v hrbet resničnemu borcu za osvoboditev jugoslovanskih narodov — Narodno osvobodilni vojski in Partizanskim odredom Jugoslavije. Doživeli smo celo to, da je Dražin »komandant za Slovenijo« ge-

neralštabni major bivše jugoslovanske vojske, Judež Karel Novak »obnovil« na slovenskih tleh bivšo jugoslovansko armado pod lepo zvenečim italijanskim imenom »Milizia Volontaria Anticomunista«. Skratka — doživeli smo, da bivša jugoslovanska armada najprej **ni** branila jugoslovanskih narodov in Jugoslavije, temveč je **razpadla**, nato pa da se je pričela z okupatorjevo pomočjo »obnavljati« v borbi — **proti** jugoslovanskim narodom in Jugoslaviji.

Prvi del uradnega nauka v bivši jugoslovanski armadi — zagotovilo namreč, da se bo jugoslovanska vojska borila proti zunanjim sovražnikom Jugoslavije — se je torej izkazal kot stoodstotna laž, kot absolutna laž. Kar se tiče drugega dela tega nauka — trditve namreč, da je orožje jugoslovanske vojske naperjeno tudi proti notranjim sovražnikom — bodi v opravičilo generalskim in oficirskim petokoloncem povedano, da vsebuje le relativno, recimo devetindevetdesetodstotno laž: res je sicer, da se 1941 in 1942 »obnovljeni« oddelki »viteške armade« niso nikdar borili proti notranjim sovražnikom

narodov Jugoslavije; vsekakor pa je res, da so se borili, odnosno da se borijo na okupatorjevi strani proti »notranjemu« sovražniku **izdajalske reakcije** — proti narodno osvobodilnim silam...

Brez dvoma je vredno, da si ogledamo to »slavno«, to »zmagovito« razvojno pot bivše jugoslovanske vojske nekoliko natančneje. Morda bomo ob takem razgledu tudi spoznali, zakaj so nekateri ljudje tako globoko padli, da so brez sramu pljunili na vse ono, kar so nekoč drugim celo s kundakom zabijali v glavo...

1. Zakaj je bivša jugoslovanska vojska razpadla v nekaj dneh?

Protinarodni in protiljudski elementi, ki so iz prozornih razlogov želeli zakriti notranjo gnilobo bivše jugoslovanske armade, so seveda opravičevali sramoten aprilski razpad in polom z nezaslišano sovražno premočjo. Točno je, da je bila sovražna premoč nemških, italijanskih, madžarskih in bolgar-

skih fašističnih osvajalcev, ki so se zagnali na krvaveče telo Jugoslavije, zares nezaslišana. Da bi pa bil v tej premoči osnovni vzrok za aprilsko katastrofo — kaj takega danes, po skoraj dveh letih osvobodilne borbe, nikakor ni več mogoče resno trditi. Borba Narodno osvobodilne vojske in Partizanskih odredov Jugoslavije je živo zanikanje podobnega opravičevanja. Več ko poldrugo leto že ta borba dokazuje, da je ni sile in ne premoči, ki bi mogla uničiti oboroženi odpor ljudskih množic, borečih se za narodno svobodo. Naša ožja slovenska izkušnja se prav tako posmehuje slehernemu olepševanju sramotnega aprilskega zloma, ki ga je doživela bivša jugoslovanska armada. Slovenske partizanske čete so teritorij, ki ga je bivša jugoslovanska vojska zapravila v štirih dneh, osvobodile maja 1942 sredi stotisočglavih sovražnih sil in ga držale — štiri mesece. Ko so ga septembra 1942 trenutno izgubile, niso razpadle — kar se je aprila 1941 zgodilo »viteški jugoslovanski armadi« — temveč so po kratkotrajni reorganizacijski periodi znova prešle v zmagovito ofenzivno

akcijo proti okupatorjem in domačim petokolonskim oddelkom.

Sovražna premoč potemtakem ne opravičuje in nikakor ne more opravičiti aprilske katastrofe.

Temeljni vzrok za aprilsko katastrofo tiči v političnem, družbenem in nacionalnem značaju bivše jugoslovanske armade, v namelih, ki so jih z armado imeli njeni šefi, vzgoji in miselnosti, ki je prežela njen komandni sestav.

Bivša jugoslovanska vojska namreč ni bila narodna vojska — čeprav so to njeni uradni učbeniki lažnivo zatrjevali — temveč je bila v najglobljem pomenu besede **protinardna**.

Prvič in predvsem ni bila vojska **narodov** Jugoslavije, temveč je bila vojska, ki jo je imela čisto v svojih rokah **protiljudska velikosrbska reakcija**. To ni bila vojska, ki naj bi varovala svobodo jugoslovanskih **narodov**, temveč je bila vojska, ki so ji v stari Jugoslaviji naložili, naj zlasti zavaruje hegemonistične koristi reakcionarne velikosrbske čaršije in njenega finančnokapitalističnega

ozadja. Vodstvo bivše jugoslovanske vojske je bilo z velikosrbsko reakcijo kar najtesneje povezano. Bilo je njena sestavina. Generaliteta je bila prežeta z velikosrbsko hegemonistično miselnostjo, srednji in nižji komandni sestav pa so vzgajali v poslušno orodje reakcionarnih velikosrbskih sil. Za sinove ne-srbskih narodov Jugoslavije je bila bivša jugoslovanska armada ustanova, kjer so se sleherni dan znova prepričali, da ne služijo narodni vojski, kajti dnevno so doživljali narodno zatiranje, pa tudi sramotenje svojih nacionalnih čustev.

Prav nič čudnega ni torej bilo, če je hrvaški del vojske aprila 1941 odpovedal in nasedel hrvaški fašistični demagogiji veleizdajalca Pavelića ter njegovih ustašev, ki so velikosrbski značaj bivše jugoslovanske armade temeljito izkoristili v svoje izdajalske namene...

Kakor je bila bivša jugoslovanska vojska protinarodna zaradi tega, ker ni bila obrambno sredstvo za **narode** Jugoslavije, temveč je predstavljala obrambno silo za velikosrbsko nadvlado, tako je bila protinacionalna tudi

zato, ker je bila **protiljudska**. Bivša jugoslovanska armada je bila kot orodje velikosrbske hegemonistične gospode hkrati orodje vse protiljudske reakcije v stari Jugoslaviji. Na njenih bajonetih je slonela protiljudska stavba stare Jugoslavije ter beograjskih reakcionarnih režimov. Tak njen značaj so vojaki — sinovi jugoslovanskega delovnega ljudstva — občutili na lastni koži sleherni dan . . . Vojska ni bila vzgojevališče borbenih ljudskih sil, kar bi prava narodna armada vsekakor morala biti, temveč je bila mučilnica za delavce, kmete in delovne inteligente. Glede protiljudskih nalog bivše jugoslovanske armade je bil složen ves protiljudski taboer v stari Jugoslaviji — od vladajoče velikosrbske čaršije pa do reakcionarne gospode neenakopravnih jugoslovanskih narodov.

Razume se, da je taka vojska z vsem svojim komandnim kadrom vred morala odpo vedati, čim so se ljudske množice hotele boriti proti svojemu zakletemu sovražniku — imperialističnemu fašizmu. Borba proti fašističnim napadalcem na Jugoslavijo bi se namreč morala razviti — če bi hotela biti

uspešna — v najpristnejšem pomenu besede v **ljudsko** borbo. **Ljudske** vojne, ki bi sprostila neslutene ljudske energije, pa protiljudska armada ni bila niti sposobna niti voljna — resno sprejeti. Njen protiljudski ustroj je v tem trenutku **moral** razgaliti tudi svoj protinacionalni značaj: »naša hrabra vojska« se je v najusodnejšem momentu za narode in državo razkrila kot gnezdo petokoloncev. Skrbno negovana legenda o »hrabri« in »narodni« vojski se je mahoma razblinila. V celoti se je pokazala njena lažniva vsebina.

V protiljudskem značaju bivše jugoslovanske armade je vsekakor najgloblji vzrok za aprilsko katastrofo.

To temeljno dejstvo pa nam postane še razvidnejše, če se zamislimo v stvarne mednarodne zveze tedanjega razvoja dogodkov. Z nemške fašistične plati je predstavljal napad na Jugoslavijo strateško in politično pripravo za napad na Sovjetsko zvezo. Obramba Jugoslavije proti fašističnim osvajalcem bi bila morala prej ali slej ustvariti oboroženo bratstvo med jugoslovanskimi narodi in narodi Sovjetske zveze, najpristnejše

ljudske tvorbe v zgodovini človeštva. Protiljudska ustanova, kakršna je bila bivša jugoslovanska armada, ki so jo imeli povsem v svojih rokah kar najbolj zagrizeni reakcionarji in sesalci ljudskega znoja ter ljudske krvi, se pač ni mogla in ne smela izkazati kot oboroženo tvarno sredstvo za zgodovinsko vzpostavitev nerazdružljivega bratstva med svobodnimi sovjetskimi in svobodoljubnimi jugoslovanskimi narodi. Morala je odreči . . . Razodela se je kot verna podoba svojih gospodarjev, ki so v hudi krizi druge svetovne vojne zakrknjeno odklanjali edino rešilno pot — naslonitev Jugoslavije na Sovjetsko zvezo.

Hkrati s tem pa je bivša jugoslovanska armada odkrila tudi svoj **protislovanski** značaj. Ta patentirana »narodna« vojska je odpovedala na vsej črti prav tedaj, ko je bilo že jasno razvidno, da bo veliki slovanski ruski narod prevzel vodstvo pravične obrambe in osvobodilne vojne na smrt ogroženega slovanstva . . .

Kakor je odpovedala armada sama, prav tako je kot celota moral odpovedati oficirski kader take armade. Vzgojevan v protiljud-

skem duhu in izoblikovan v valpta veliko-srbske protiljudske reakcije se je v usodnih trenutkih razkril kot kapitulantski in petokolonski. Tisti pošteni in svojega poklica vredni oficirji pa, ki niso bili sposobni pljuniti na svojo narodno in oficirsko čast, so morali kasneje najti pot drugam — v **pravo** narodno in ljudsko vojsko.

Bedna, toda logična, neusmiljeno logična je bila razvojna pot bivše jugoslovanske armade. Že začela se je z **lažjo in nasiljem**. Ko je 1918 prišla k nam srbska armada, so pravili, da nas je prišla osvobajati. Dejansko pa je prišla vzpostavljati velikosrbsko hegemonijo, se pravi, izrazito nasprotje bratski in enakopravni družini jugoslovanskih narodov, ter reševati ogroženo protiljudsko slovensko in hrvaško reakcijo... Dvajset let so nam nato armado slikali kot »narodno« vojsko. Brez meja so skoraj bile iluzije prenekaterega poštenega patriota, ki je na temelju lažnive uradne propagande verjel v njene obrambne sile.

Prišel je trenutek, ko bi se bil moral pokazati narodni značaj te armade, ko bi se bile morale izkazati njene obrambne sile. Toda

zahreščalo je v zarjavelem protiljudskem stroju in armada se je sesula pod prvimi udarci tujih osvajalcev.

S tem pa je bivša jugoslovanska armada izgubila edino legitimacijo, ki daje v ljudskih očeh katere koli vojski pravico do nadaljnega obstoja: **svoje zemlje ni branila, ni je napojila s svojo krvjo v pravični obrambi proti krivičnemu napadalcu.**

V borbi za osvoboditev so morale nastopiti **nove sile** in ustvariti novo, zares **narodno** vojsko. Kolikor je še ostalo poštenih in patriotičnih elementov iz stare armade, jim je njihova nacionalna dolžnost ukazovala, naj se priključijo novi, narodni vojski. Že takrat — v prvih mesecih okupacije — je namreč bilo v logiki zgodovinskega dogajanja odločeno, da bo »obnavljanje« vojske, ki je do kraja razpadla, »svojo vlogo« odigrala s popolnim polomom in ki ni niti za trohico izpolnila svoje nacionalne dolžnosti — »obnovitelje« pahnilo še globlje v njihov razpad; da bodo bivšo bedno vojsko, ki narodov in države **ni** branila, »obnavljali« z judeževsko ter kajnovsko borbo **proti** jugoslovanskim narodom.

2. Odkod uspehi jugoslovanskega partizanstva?

Bivša uradna jugoslovanska vojska, v primeru z začetno partizansko oborožitvijo vsekakor dobro opremljena, je razpadla v pičlih nekaj dneh. Partizansko gibanje v Jugoslaviji, ki se je pričelo brez oborožitvenih priprav, takorekoč golih rok, pa kljubuje do zob oboroženemu okupatorju že več kot poldrugo leto, osvobaja zaslužnjeno zemljo in osvaja v boju orožje za orožjem. Iz neznatnih partizanskih in diverzantskih skupinic se je razvilo v pravo pravcato armado — v Narodno osvobodilno vojsko Jugoslavije. Razen tega, da predstavlja v Jugoslaviji edino oboroženo silo, ki se bori proti okupatorjem, je postalo tudi mednarodni vojaški činitelj.

Odkod razlika med žalostno usodo bivše jugoslovanske armade in med razvojem jugoslovanskega partizanstva? Odkod izvirajo neuničljive sile jugoslovanskega partizanstva?

Brez dvoma iz dejstva, da temelji jugoslovansko partizanstvo na prav tistih osnovah, ki

so bile vsemu bistvu in ustroju bivše jugoslovanske armade popolnoma nasprotne.

Narodno osvobodilna vojska Jugoslavije v katero se je razvilo jugoslovansko partizanstvo, ni vojska, ki naj bi služila hegemonističnim težnjam protiljudske gospode katerega koli južnoslovanskega naroda, temveč je zares vojska **narodov** Jugoslavije, je zares **jugoslovanska** vojska. Njena razvojna pot se je začela s snovanjem nacionalnih vojska. Snovanje narodnih vojska je sprostito pristne narodne energije v zaslužjenih južnoslovanskih narodih, vzbudilo je njihov nacionalni ponos, pokrenilo je rast njihovih lastnih, nacionalnih vojaških kadrov ter tudi tako pospešilo in povečalo aktivizacijo osvobodilne borbe.

Taka pot Narodno osvobodilne vojske Jugoslavije ni v ničemer ovirala razvoja v popolnoma enotno, disciplinirano, centralno poveljevano vojsko, temveč ga je zgolj olajšala.

Borec in komandni sestav sta doživela zadostitev svojih nacionalnih teženj. V utrjevanju enotnosti celotne Narodno osvobodilne vojske Jugoslavije sta po eni plati zrla nujno

vojaško potrebo, po drugi strani pa nujni izraz nerazdružljivega bratstva, nerazdružljive enotnosti jugoslovanskih narodov. Še na misel jima ni prišlo, da bi se tukaj skrivale kakršne koli hegemonistične težnje. Vzporedno s tem dejstvom se je Vrhovni štab z vrhovnim komandantom, tovarišem Titom na čelu izkazal po svoji vojaški, politični in moralni kvaliteti kot **zares Vrhovni štab izbrancev** iz borbe, iniciator, organizator in inspirator vojske in njenih zmag, kot poveljstvo, ki se je preizkusilo in zgradilo v boju.

Dalje: ta vojska je pristna ljudska vojska. Ustvarile so jo ljudske sile. Raste in razvija se iz neizčrpnih ljudskih energij. Delovnemu ljudstvu predstavlja jamstvo, da mu bo nacionalna osvoboditev nudila tudi demokratične in socialne pridobitve.

Dalje: ta vojska je v krvavih borbah, v borbah na življenje in smrt, skovala oboroženo bratstvo med južnoslovanskimi narodi in narodi Sovjetske zveze. S tem izpolnjuje tudi svojo slovansko misijo. Zveza med južnoslovanskimi narodi in velikim ruskim narodom

je danes dejstvo. Zmaga nad okupatorjem bo to dejstvo le še poglobila in utrdila.

Čim pa je Narodno osvobodilna vojska Jugoslavije v celoti taka, se je morala izraziti tudi vsa razlika med njenim komandnim sestavom in med komandnim sestavom bivše jugoslovanske armade. Medtem ko je bil stari komandni sestav v svoji celoti valpet protiljudske velikosrbske reakcije, je novi komandni sestav v svoji celoti — **ljudski** sestav, zrasel iz ljudskih nedrij in kar najpristneje povezan s partizanskim moštvom. Disciplina zaradi tega ne trpi prav nič. Nasprotno! Poglobila in učvrstila se je. Če je namreč bila disciplina v stari jugoslovanski vojski predvsem **prisilna** disciplina, ki sta jo vzdrževala v prvi vrsti kundak in zapor, tedaj je partizanska disciplina **zavestna** disciplina, ki jo vzdržuje v prvi vrsti smotrena in načrtna **politična vzgoja**.

Bivša jugoslovanska armada je razpadla, ker ni bila sposobna braniti narodov Jugoslavije pred tujimi zavojevalci. Temelj, na katerem je zrasla naša nova narodna vojska, pa

je načelo takojšne oborožene akcije proti okupatorju.

S tem, da je jugoslovansko partizanstvo že v svojih najskromnejših začetkih proglasilo načelo takojšne oborožene akcije za svoje bistveno načelo, je prvič izpolnilo svojo najglobljo nacionalno dolžnost, drugič pa je ustvarilo podlago, na kateri so se ostro ločili špekulanti od resničnih borcev. Kakor bomo videli, je bila ta podlaga usodna tudi za begunsko londonsko vlado in »obnovitelje« razpadle »vi-teške jugoslovanske vojske«.

3. Načelo takojšne oborožene akcije ostro loči duhove

Čim je jugoslovansko partizanstvo proglasilo načelo takojšne oborožene akcije za svoje bistveno načelo, je naletelo na odpor vseh političnih špekulantov doma in v inozemstvu. Z ostrim odklanjanjem takojšne oborožene akcije se je zlasti »odlikovala« begunska jugoslovanska vlada v Londonu.

Prav dobro nam je še v spominu, kako so nasprotniki takojšne oborožene akcije svoj

odpor utemeljevali s tem, da so svarili pred »prevelikimi žrtvami«. Da pa je bil njihov »strah pred žrtvami« lažnjiv, je dokazala že bližnja bodočnost. Včerajšnji nasprotniki takojšne oborožene akcije proti okupatorju so se kmalu razgalili kot vneti pristaši državljanske vojne proti lastnemu narodu in njegovim osvobodilnim silam. Čeprav so se včeraj cedile od njih hlinjene solze zaradi »nepotrebnih in preuranjenih žrtev«, se jim niso danes prav nič zasmilile žrtve, ki so jih zavestno povzročili, ko so zasadili nož v hrbet svojemu narodu in njegovemu osvobodilnemu gibanju.

Pomisleki zaradi »nepotrebnih in preuranjenih žrtev« potemtakem niso bili pristni pomisleki. Protiljudski špekulantje niso bili nasprotniki takojšne oborožene akcije zaradi tega, ker bi se v resnici bali »prevelikih in preuranjenih« narodnih ter ljudskih žrtev. Njihovo nasprotstvo do takojšne oborožene akcije je izviralo iz povsem drugih nagibov. Zavedali so se namreč, da pomeni takojšna oborožena akcija upor, mobilizacijo ljudskih sil, sprostitvev ljudskih energij, ki so jih oni

sami leta in desetletja zatirali in tlačili. Iz strahu pred tistimi ljudskimi silami, ki so se jih bali že za stare Jugoslavije in zaradi katerih so pognali k vragu armado ter državo, so se tudi sedaj zoperstavili oboroženi akciji proti tujemu zavojevalcu.

Njihova teorija narodnega osvobojenja je bila teorija takozvanega »avtomatičnega zloma« fašističnih okupatorjev, zloma, ki naj bi bil dosežen predvsem na velikih frontah. Pri tem so računali na dvoje: prvič, da se bo Sovjetska zveza izčrpala v borbi proti fašistični Nemčiji, drugič pa da bodo po »odhodu« fašističnih okupatorjev lahko znova uvedli **svojo** oblast socialnega izkoriščanja in narodne neenakopravnosti.

Kolikor so se izrazili za organizacijo nekakšnih oboroženih sil in kolikor je recimo Draža Mihajlović 1941 organiziral svoje četniške oddelke odnosno oddelke »redne jugoslovanske vojske«, niso tega storili zaradi borbe proti fašističnim zatiralcem, temveč so se zato odločili zavoljo »vzdrževanja reda« po »odhodu« okupatorja, se pravi, z namenom, boriti se proti ljudskim silam, ki so se jih slej

ko prej najhuje bali in jih ocenili za hujšega sovražnika od najbolj krvoločnega fašističnega zavojevalca ter imperialista.

Na vprašanju takojšne oborožene akcije so se potemtakem ostro ločili protiljudski špekulanti in resnični borci, vdani veliki stvari narodne osvoboditve.

Kdor se je aktivno udeleževal snovanja in poleta Osvobodilne fronte slovenskega naroda, ve, da so se na tem vprašanju že od vsega početka ločili duhovi tudi pri nas na Slovenskem. Tudi pri nas so kasnejši belogardisti in mihajlovičevci v začetku lažnjivo zatrjevali, da se jim smilijo »prevelike in preuranjene žrtve«. Tudi pri nas so hoteli slovenski narod poučevati, da je treba vojsko organizirati »za kasneje«, za tisti »trenutek«, ko bo zlomljen okupator in ko bo treba »prevzeti oblast«. Kako lažnjiva in hlinjena je bila zaskrbljenost zaradi »prevelikih in preuranjenih žrtev«, so belogardisti in mihajlovičevci kmalu nato neposredno dokazali: prav nič se jim niso zasmilile žrtve, ko so na okupatorjevi strani naperili puško proti lastnemu narodu.

Načelo takojšne oborožene akcije pa ni samo povsod ločilo duhov, temveč se je hkrati izkazalo kot edino **moralno** načelo. Tistim, ki jim je bilo to načelo sveto in ki so razumevali v njegovem izpolnjevanju izvrševanje svojih obveznosti do lastnega naroda in ljudstva, je dal razvoj prav, njihove sile so neugnano rasle in še vedno rastejo. Tistim pa, ki so se izkazali kot zakrknjeni nasprotniki tega načela, se je zgodilo, da so zdrknili še globlje. Včeraj »načelni« nasprotniki takojšne oborožene akcije proti okupatorju, so se kmalu do kraja izrodili v prijatelje in zagrizene privržence takojšne oborožene akcije proti lastnemu narodu.

Jugoslovansko partizanstvo, ki je od vsega začetka temeljilo na načelu takojšne oborožene akcije, se je prav zaradi zvestega in brezkompromisnega izpolnjevanja tega načela razvilo v regularno Narodno osvobodilno vojsko Jugoslavije. Novembra meseca 1942 je tovariš Tito, vrhovni komandant Narodno osvobodilne vojske in voditelj osvobodilne borbe vseh jugoslovanskih narodov lahko s ponosom ugotovil: »Po odločbi Vrhovnega

štaba je ustvarjena iz mnogoštevilnih udarnih in partizanskih brigad ter iz nekaterih večjih partizanskih odredov regularna Narodno osvobodilna vojska Jugoslavije. Porajala se je v teku osemnajst mesecev težke in krvave borbe. Rodila se je iz krvi naših najboljših borcev, sinov in hčera naših narodov. Tako je rasla naša junaška, od naših narodnih množic ljubljena, maščevalna, osvobodilna vojska. Vzpostavitev narodne vojske je doslej največji uspeh narodne vstaje v deželah Jugoslavije.

Dolg in težak je bil ta proces. Naša narodna vojska je namreč rasla iz majhnih partizanskih odredov, ustvarjali so se goloroki patrioti, delavci, kmetje, pošteni inteligentje, mladinci mest in vasi, ki so se dvignili v vstajo, v borbo proti okupatorjem in njihovim plačancem. S krvavimi žrtvami je bilo treba osvajati pri sovražniku vsako puško, vsako bombo, vsak naboj, vsako strojnico, vsak minomet, vsak top in vzdržati mnogoštevilne ofenzive številčno in tehnično močnejših sovražnikov, ki so si zadali nalogo, da za vsako ceno uničijo partizanske odrede in brigade, da zadušijo narodno vstajo. Naša narodna vojska

potemtakem ni bila vzpostavljena od zgoraj navzdol, z dekreti, prisilno. Nismo je oborožili iz tovarn, s pomočjo vojnih dobaviteljev in goljufov, ki so nekdam služili ogromno denarja pri oboroževanju bivše jugoslovanske vojske. Nasprotno! Vsak borec naše hrabre narodne vojske je s težko borbo in s svojo krvjo osvojil in še osvaja orožje pri sovražniku, kateremu so ga nekoč — aprila 1941 — sramotno izročili izdajalci našega naroda, razni višji oficirji in generali bivše jugoslovanske armade.

Vzpostavitev divizij in korpusov, vzpostavitev naše narodne vojske se je zgodila prav tedaj, ko so dozoreli vsi pogoji, ko se je zanjo pokazala že neizogibna potreba, ko so že bile vzpostavljene mnogoštevilne brigade in bataljoni in ko so bile brigade in bataljoni oboroženi že skoro z vsemi vrstami orožja razen aviacije, ko je torej postalo nemogoče neposredno voditi vse brigade in bataljone in končno, ko smo osvobodili velik del ozemlja v naši deželi ter se je potemtakem pokazala potreba po ofenzivnih operacijah večjega značaja in obsega.

Z vzpostavitev naše narodne vojske so ustvarjeni pogoji za operacije večjega stila, za še močnejše udarce proti okupatorjem in njihovim ustaškim ter četniškim hlapcem. Hkrati postaja vodstvo vse bolj komplicirano in zahteva vse več vojaškega strokovnega znanja komandantov, ki so zrasli v procesu doseganja borbe, ko smo uporabljali skoro izključno partizansko taktiko bojevanja.

Naša narodna vojska je ustvarjena iz borcev, ki so ojekleneli v krvavih borbah iz najboljših sinov naših narodov, z globokimi koreninami v ljudstvu. Zato je zares narodna in nepremagljiva.«

Tako je lahko zapisal tovariš Tito, vrhovni komandant Narodno osvobodilne vojske Jugoslavije. Načelo takojšne oborožene akcije proti okupatorju je našo vojsko pokrenilo, utrdilo in jo skovalo v nepremagljivo armado. In kaj lahko danes zapišejo nekateri včerajšnji komandanti bivše jugoslovanske armade, zagrizeni nasprotniki takojšne oborožene akcije proti okupatorju? Zapišejo lahko to, kar bo v njihovo sramoto in z neznanskim prezirom zapisala bodoča narodna zgodovina: da

so ustvarili bedne oddelke propalic, ki se na okupatorjevi strani borijo proti lastnemu narodu ter njegovi osvoboditvi in ki bodo slabili iz dneva v dan, dokler jih ne bo doletela neogibna usoda vseh Judežev Iškariotov.

4. Njihov poslednji korak

Narodi Jugoslavije se niso ravnali po zaskrbljenih »svarilih«
begunske londonske vlade in njenih domačih agentov. Načelo takojšne oborožene akcije so sprejeli za svoje načelo. Njihova narodna vojska je zrasla iz njihovih ljudskih sil. Na obzorju je zardela zarja resnične narodne svobode in srečne bodočnosti delovnega ljudstva Jugoslavije.

Če bi obstajala v londonskih beguncih in njihovih domačih eksponentih le še trohica poštenosti ter pripadnosti veliki stvari narodne osvoboditve, bi bili morali priznati doma in pred svetom, kar je doma že dokaj dolgo neovrgljivo dejstvo: da je bivša uradna jugoslovanska vojska neslavno propadla, da pa so narodi Jugoslavije iz lastnih sil, brez tuje pomoči, ustvarili novo, zares narodno armado.

Toda kaj bi tako priznanje pomenilo za usodo njihovih protiljudskih koristi? Kdo bi pa še v bližnji bodočnosti reševal njihov zavoženi protiljudski voz?

Dati novi narodni armadi tudi s svoje plati legitimacijo, ki jo je zaslužila s krvjo in življenji, bi za protiljudsko gospodo pomenilo, odreči se svoje najpristnejše narave, odreči se izkoriščanja in zatiranja, odpovedati se — **orodja za ohranitev svoje protiljudske oblasti.**

Protiljudska reakcija je bila sposobna — in še kako sposobna — odpovedati se borbi proti tujemu zavojevalcu, upropastiti armado in državo, odpreti na stežaj vrata okupatorju. Ni pa bila sposobna, odreči se zaščiti svojih parazitskih interesov. Zato je - **hotela** »obnoviti« propadlo in pokopano »redno jugoslovansko vojsko«, ki ji je odredila zgolj še eno funkcijo: zaščito izkoriščevalcev in zatiralcev, zaščito sovražnikov ljudstva.

Kako jo »obnoviti«?

Kako jo oborožiti?

Kako sploh priti do »vojakov te armade«?

Po poti narodno osvobodilne borbe proti okupatorjem — brez dvoma ne. Ta pot je partizanska pot, je ljudska pot, ki gre povsem navzkriž s koristni ljudskih zajedalcev.

Preostala je torej samo še ena pot; pot sodelovanja z okupatorjem, pot borbe proti partizanom na okupatorjevi strani, pot prisilne mobilizacije z okupatorjevo pomočjo, pot oborožitve z »dobrodelnim« okupatorskim orožjem.

Za tako pot se je odločil »vojni minister« begunske vlade v Londonu — Draža Mihajlović. Na tako pot je krenila bela in plava garda v Sloveniji.

Ko se je vršil začetkom januarja 1943 razgovor med šefom italijanskih oboroženih sil v Sloveniji generalom Gambaro in Novakovim opolnomočencem Jankom Debeljakom, je Janko Debeljak zahteval, naj Italijani oborožijo belogardistične oddelke »redne jugoslovanske vojske« z minometi in lahkim topništvom. Gambaro ga je vprašal: »Kaj boste storili, če zmaga os?« Debeljak: »Kot doslej — ostali bomo lojalni državljani«. Gambaro: »In če zmagajo zavezniki?« Debeljak: »Prevzeli

bomo oblast ter skušali sebe in vas zavarovati pred ljudskim maščevanjem«. Na tej osnovi je bil znova potrjen in »prisrčno poglobljen« sporazum med belogardistično - mihajlovičevsko tolpo ter Italijani. Novaka je za ta »nacionalni« uspeh njegove »viteške« oficirske »borbe« odlikovala begunska londonska vlada z redom Karadjordjeve zvezde.

5. Dve vojski, dva značaja in dva namena

Položaji so na začetku narodno osvobodilne borbe v Jugoslaviji jasni in enostavni kot še nikoli dotlej.

Na eni strani je vojska, ki so jo porodile najgloblje narodne potrebe jugoslovanskih narodov. Ta vojska se je pod vodstvom svojega vrhovnega komandanta, tovariša Tita, razvila iz borbe za borbo in je jamstvo naše narodne svobode, jamstvo nove, demokratične, na čelu narodne enakopravnosti zgrajene Jugoslavije, jamstvo srečne bodočnosti jugoslovanskega delovnega ljudstva. Ta vojska je naša zares prava narodna vojska, vojska, ki za-

služi vso ljubezen in nego slehernega resničnega slovenskega in jugoslovanskega patriota.

Najhujši in najsrამotnejši zločin nad narodi Jugoslavije in nad Jugoslavijo stori, kdor tej vojski škoduje.

Na drugi strani so okupatorji in izdajalska tolpa, ki se bori z okupatorjem proti osvobodilnim silam. Njeno narodno izdajstvo ni »navadnega« značaja. Ima svoje socialne korenine, izvira iz reakcionarnega sovraštva do ljudskih množic in njihovih demokratičnih idealov.

Bivša uradna jugoslovanska vojska se je razkrila do dna. Od njenih aprilskih ostankov je ostala le še ena lastnost, njena edina resnična lastnost — zaščitnice protiljudskih pijavk. V današnjih prelomnih časih pa je bilo treba zagrešiti javno in jasno nacionalno izdajstvo, da bi prišla ta lastnost povsem do veljave.

Najhujši in najsrამotnejši zločin nad narodi Jugoslavije in nad Jugoslavijo stori, kdor to »vojsko« podpira.

Včasih so s Karadjordjevo zvezdo odlikovali med drugimi tudi kake nacionalno za-

služne ljudi. Londonski begunci so to odlikovanje uporabili — da se izrazimo po vojaško — za »znak razpoznavanja« med izdajalci.

Zadnje dejanje ...

Državljeni Jugoslavije se dobro spominjajo, da so med stebre bivše jugoslovanske vojske svoje čase prištevali tudi tri kasnejše glasovite narodne izdajalce: Dražo Mihajlovića, Nedića, Rupnika. Njihova »zgodovinska« pot žalostnega in sramotnega slovesa je potem-takem simbol vse »zgodovinske« poti bivše jugoslovanske armade ...

Nedić in Rupnik sta se takoj ob aprilskem zlomu razkrila ne samo kot kapitulanta, temveč tudi kot neposredna izdajalca, ki sta že v bivši armadi »delovala« za račun fašističnih osvajalcev in po aprilski katastrofi odkrito, vsej reakciji za »dober vzgled« nadaljevala svoje izdajalsko početje. Kljub temu ni mogoče niti za Nedića niti za Rupnika trditi, da nista ohranila nobene »druge perspektive«, perspektive za primer nemškega zloma. Ne

bomo razpravljali, kako globoko in doklej sta verjela v zmago nemškega fašističnega orožja. Toda Nedić, ki je po nemškem nalogu organiziral svoje »srbske« tolpe, se je brez dvoma hkrati pripravljaj, da potisne o pravem trenutku v ogenj še drugo železo. Kakor vsa narodno izdajalska reakcija je tudi on špekuliral na nepremostljivo nasprotje med »komunističnimi« in protikomunističnimi silami. Med »komunistične sile« je seveda štel celotno jugoslovansko narodno osvobodilno gibanje, med protikomunistične pa naše zapadne zaveznike. Prepričan je bil, da bodo zapadni zavezniki prej ali slej gradili svoje balkanske načrte na reakcionarne oborožene oddelke v Jugoslaviji, na sile torej, med katere so sodile tudi njegove tolpe. Kolikor bolj so Nemci slabeli, toliko bolj je najbrže Nedić sam pri sebi računal na »drugo« perspektivo.

Stvar seveda ne bi bila popolnoma preprosta . . . Direktni skok iz nemškega tabora v zavezniški tabor ni niti v vojaškem, niti v političnem in moralnem pogledu za nobenega med prizadetimi odnosno med udeleženi tako enostavna zadeva. Zato je bil potreben še

vmesni člen, o katerem so od vsega začetka širili »junaško« legendo, namišljeno legendo v borbi proti Nemcem. Tak vmesni člen je bil kot je znano — Draža Mihajlović. Po reakcionarni zamisli naj bi zavezniki do kraja podpirali protipartizanske oddelke, ob svojem prihodu na jugoslovanska tla pa naj bi Draži omogočili, da vse reakcionarne sile združi pod svojim poveljstvom, hkrati pa s pravljico o svoji protinemški borbi vsaj na papirju zabriše aprilsko in poaprilsko sramoto. Draža — plačanec okupatorjev, hkrati pa »general in vojni minister« londonskih beguncev — je zato postal »zvezni general« in zastava vseh narodnih izdajalcev.

Ne bo težko uganiti, da so dejansko tudi Rupnikove »zasnove«, prirejene za trenutne slovenske okoliščine, popolnoma skladno sodelile v tak celotni in celokupni načrt.

Moč jugoslovanskega narodno osvobodilnega gibanja, rast in zmage naše Narodno osvobodilne vojske so načrte protiljudske in protinarodne reakcije pri korenini izpodrezale, z gromom in treskom razbile.

Nihče, prav nihče niti doma niti v inozemstvu ni mogel preprečiti, da ne bi Narodno osvobodilna vojska in jugoslovansko narodno osvobodilno gibanje z vso doslednostjo šla po razvojni poti, ki jo je 1941 zamislil vojaški in politični voditelj jugoslovanskih narodov, maršal Tito. Jugoslovansko partizanstvo je zmagovito dobojevalo svoj razvoj v regularno, doma in v svetu proslavljeno Narodno osvobodilno vojsko, ki danes skupno z Rdečo armado - **končno-veljavno** osvobaja domovino.

Narodno osvobodilna vojska Jugoslavije, ki jamči s silo svojega nepremagljivega orožja narodne in ljudske demokratične pridobitve, je kot končna, slavna in velika zmagovalka hkrati edini dedič vseh svetlih vojaških in svobodoljubnih tradicij naših narodov.

Zadnje dejanje Mihajlovića, Nedića in Rupnika poteka danes nekje v Sloveniji, ki je za trenutek še najbolj izpostavljena usihajoči okupatorjevi sili, ki pa bo v kratkem zažarela v jugoslovanski - Svobodi. Mihajlović in Nedić sta pribežala iz Srbije kot pre-

strašena, na smrt prestrašena pogorelca, kot »generala« brez vojske, kot izgubljenca, obsojenca na smrt brez izhoda. Ostalo jima je zgolj njuno sramotno ime. Tretji v tej žalostni družbi stebrov bivše jugoslovanske vojske, Rupnik, je morda trenutno še njun gostitelj, toda hkrati z njima se pripravlja, da s svojimi strtimi nemškimi gospodarji vred — beži, obupano in obupno beži...

Končuje se zadnje dejanje Mihajlovića, Nedića in Rupnika, zadnje dejanje bivših generalov, sedaj »komandantov« brez vojske, s tem pa tudi zadnje žalostno dejanje klavrne bivše — »vojske«.

Če primerjamo bivšo, aprila 1941 sramotno propadlo jugoslovansko vojsko in pa našo Narodno osvobodilno vojsko, spoznamo, da sta se med drugim razlikovali tudi po naslednjem:

Prva je **dušila** iniciativo borca in oficirja, druga je **nastala** iz iniciative; njenih začetnih uspehov, njene rasti iz partizanskih skupin v regularno armado, vseh njenih zmag nad desetkrat in stokrat močnejšim sovražnikom si niti zamisliti ne bi mogli, če ne bi

bilo **iniciative** njenih borcev, njenih komandantov in oficirjev, njenih političnih delavcev.

Za staro jugoslovansko vojsko je bilo torej vsekakor značilno, da v njej ni bilo prostora za iniciativo, za novo jugoslovansko vojsko je brez dvoma značilno, da je iniciativa eden izmed osnovnih pogojev za njene uspehe in zmage, da je iniciativa sestavni del vse njene vsebine.

Odkod ta razlika?

Nobenega dvoma ne more biti, da izvira taka razlika iz razlike v **značaju** obeh armad. Prva vojska je bila **protiljudska** vojska, bila je orodje protiljudske reakcije, zato se je moralo vodstvo naravnost bati **iniciative** njenih vojakov, pa tudi njenih oficirjev, kajti njihova **iniciativa** bi bila lahko nevarna za sam protiljudski, protidemokratski ustroj stare Jugoslavije. Druga vojska, namreč naša Narodno osvobodilna vojska, je izrazita **ljudska** vojska, je izrazito orodje globoko demokratične, pristno ljudske narodno osvobodilne borbe, borbe za osvoboditev jugoslovanskih narodov izpod okupa-

torjevega jarna, borbe za demokratične pravice jugoslovanskega ljudstva. Prav zaradi tega, ker je naša vojska **ljudska vojska**, se ne boji in se ne more bati **iniciative** svojih borcev, oficirjev in političnih delavcev, temveč jo ravno nasprotno sme in mora **po vseh svojih močeh vzbujati, pospeševati, gojiti.**

Vprašanje odnosa do iniciative pa ni samo vprašanje ljudskega ali protiljudskega značaja te ali one armade. Vprašanje odnosa do iniciative je konec konca vprašanje **njenih uspehov in njenih neuspehov.** Če bi bila na primer stara jugoslovanska armada gojila iniciativo svojih borcev in svojega komandnega kadra, se pač ne bi bilo moglo zgoditi, da propade v pičlih desetih odnosno dvanajstih dneh, ponekod pa celo ob prvem sovražnem navalu. In če naša nova, naša Narodno osvobodilna vojska ne bi temeljila predvsem na **iniciativi** svojih borcev, oficirjev, komandantov in političnih delavcev, tedaj — govorimo jasno in odkrito — je **danes sploh ne bi bilo.**

Iz vsega tega pa nedvoumno sledi, da je **iniciativa ena izmed osnovnih značilnosti**

naše Narodno osvobodilne vojske, da je iniciativa bistvena sestavina njene vsebine in njenega ustroja, da je iniciativa bistveni porok njenih uspehov in njenih zmag.

So med nami - tako v oficirskih in komandirskih kakor politkomisarskih vrstah - tovariši, ki se tega ne zavedajo v zadostni meri. So med nami tovariši, ki ne pospešujejo dovolj iniciative naših borcev in oficirjev, ki se ne trudijo, da bi jo vzbujali in jo gojili. So pa tudi tovariši, ki celo menijo, da je iniciativa nasprotna vojaški disciplini in vojaškemu ustroju. Končno so tovariši, ki se na besede sicer izjavljajo za iniciativo, ki pa v praksi ravnajo po — starojugoslovansko.

Mar je iniciativa zares v nasprotju z vojaško disciplino in z vojaškim ustrojem naše vojske?! Kdor misli kaj takega, ta ne razume o vojski ničesar, ta je bedak brez primere! Povejmo mu to povsem jasno, povsem enosmiselno, povsem nedvoumno!

Povelja je treba izpolnjevati brezpogojno, disciplino in odnos do starešin je treba dvigniti na neprimerno višjo stopnjo, kakor pa jo poznamo doslej, vojaško podobo našega

borca in oficirja, njuno vojaško ravnanje in ponašanje je treba izpopolnjevati, nenehno izpopolnjevati, toda — mar smemo zato zanemarjati **iniciativo** naših borcev in oficirjev, mar ju smemo zato dušiti?! Da, povelje je treba brezpogojno izvršiti, toda borec in oficir morata misliti, **iniciativno misliti**, kako ga bosta izpolnila **čim boljše in čim uspešneje**. Da, vsa navodila naših štabov in komand je treba brezpogojno izvrševati, toda borci, oficirji in vsi pomožni organi morajo nenehno misliti, kaj je mogoče v naši vojski še izpopolniti, kaj se da v naši vojski še boljšega napraviti in urediti. S svojimi **predlogi**, izvirajočimi iz njihove lastne izkušnje in iz izkušnje naše celotne vojske morajo pomagati, smotreno, zavestno, **samostojno** pomagati vsemu delu naših štabov in naših komand. Kdor misli, da nov predlog, samostojna, naši disciplini in našemu ustroju ustrežna iniciativa škodita naši vojaški disciplini, ta je tepec, ki ne zasluži druge označbe kakor te, da je šel po starih jugoslovanskih tirih, namesto po tirih naše nove, naše Narodno osvobodilne vojske. In kdor

se boji ob vestnem, discipliniranem izvrševanju vseh povelj in navodil **samostojno** misliti, **samostojno** stremeti, da bo povelja in navodila čim bolj predano, čim bolj disciplinirano, toda hkrati čim **uspešneje** izvrševal, ta ne pomaga nadaljnjemu napredku naše vojske, ta ne pomaga njenemu izpopolnjevanju, ta ne pomaga uresničevanju velikih in odločilnih nalog, ki so pred nami.

Zapomnimo si to in ravnajmo se po tem!

Iniciativa dalje nikakor ni beseda in nikakor ni pojem, ki ju lahko pridigaš, ki ju pa lahko zanemarjaš in zanikaš v svoji delovni praksi. Niti naše splošno politično delo, niti naše vojaško delo ne moreta in ne smeta priznavati razlike med teorijo in prakso, razlike med besedo in ravnanjem. Teorija in praksa, beseda in ravnanje, nauk in osebno obnašanje — vse to je pri nas vselej eno in isto, tak je osnovni zakon našega nastanka, našega razvoja, naše nadaljnje rasti. Praktično iz tega sledi: **ne samo pridigati o iniciativi, temveč iniciativo dejansko vzbujati in gojiti na slehernem poprišču naše vojaške aktivnosti, v operacijah, v vprašanju upo-**

rabe orožja in mojstrstva v njegovi uporabi, v vprašanju organizacijskega izpopolnjevanja naše vojske, v vprašanju žilavosti in prodornosti naše vojske, v vprašanju dviganja resnične vojaške discipline, resničnega vojaškega ustroja in resnične vojaške podobe naše vojske.

Vzbujati, dvigati, gojiti **iniciativo** naših borcev, naših oficirjev in naših političnih delavcev vsepovsod, na slehernem koraku naše plemenite borbe, to je danes ena izmed osnovnih naših zapovedi, to je danes eden izmed osnovnih pogojev za naše uspehe v borbah za našo končno zmago. Taka je tudi temeljna naloga našega političnega dela v naši **vojski.**

O tem vprašanju bo treba še govoriti, govoriti zelo obširno, zelo stvarno, zelo konkretno, predvsem pa ga bo treba reševati — v naši praksi, v naših edinicah in v naših štabih.

Za danes bodi povedano še to, da je pravičen odnos do vprašanja iniciative naših borcev in oficirjev tesno povezan tudi z vsem našim ustrojem tekmovanja, pohval in **odlikovanj.**

Vojska in politika

NOVJ se od bivše jugoslovanske vojske med drugim razlikuje tudi po tem, da svojim borcem, podoficirjem in oficirjem ne zapira vrat v ljudsko in demokratično politiko, temveč da jih prav nasprotno politično vzgaja in dviga v smislu tiste in take politike, ki jamči dosledno in zmagovito narodno osvobodilno borbo, v duhu tiste in take politike, ki jamči ljudskim množicam naših narodov srečno bodočnost. Bivša jugoslovanska vojska je bila orodje protiljudskih oblastnikov, pijavk in izdajalcev. Zato je morala v svojih vrstah kar najbrutalneje preganjati ljudsko demokratično misel in zavest. Vojak in oficir nista smela spoznati resničnega obličja in resničnih namenov protiljudske reakcije, nista smela odkrivati njenih manevrov. Vojak in oficir se nista smela do-

kopati do zavesti, po kakšnih poteh in s kakšnimi sredstvi zadajati reakciji udarce. Vojak in oficir si nista smela priti na jasno, kako se boriti za srečno bodočnost naših narodov in našega ljudstva. Vojak in oficir predvsem nista smela spoznati in vzljubiti našega največjega narodnega in ljudskega prijatelja, našega zaščitnika — velikega ruskega naroda, mogočne Sovjetske zveze.

Stara vojska je morala stremeti za tem, da vojaka in oficirja otopi, da ju poneumi, da ju izmaliči v slepo sredstvo svojih gospodarjev.

Naša vojska — NOVJ — je izrazita ljudska vojska. Zato je dolžna vzgajati in vzgojiti takega borca in takega oficirja, ki ve, zakaj se bori, ki ve, zakaj preлива kri, ki ve, kako izgleda ne samo vojaško, temveč tudi politično obličje izdajalske reakcije, ki si je na jasnem, kako tolčemo izdajalce danes in kako jih bomo tolkli jutri. Naša vojska je dolžna vzgojiti takega borca in oficirja, ki ve, kako si bodo naši narodi in naše ljudstvo zgradili srečno in svobodno bodočnost. Skratka: naša vojska je dolžna vzgajati in vzgo-

jiti politično zavednega, v ljudskem demokratičnem smislu zavednega borca in oficirja.

Popolnoma jasno je, da naša vojska ne bi bila nikoli sposobna premagati vseh neskončnih težav svojega naroda in svoje rasti, če je ne bi gradili na politični zavesti in politični vzgoji njenih borcev in njenih komandirjev. Popolnoma jasno je tudi, da naša vojska danes ne bi mogla nuditi zadostnega jamstva za končno zmago naše narodno osvobodilne borbe, za ohranitev in nadaljnji razvoj njenih demokratičnih pridobitev, če ne bi poglobljali politične zavesti, pa tudi politične budnosti njenih borcev in njenih oficirjev.

Vojaška disciplina in metoda prepričevanja

So tovariši, ki menijo, da vojaška disciplina popolnoma izključuje preizkušeno metodo vseh pravih in resničnih ljudskih vodnikov, namreč — **metodo prepričevanja**.

Tovariši, ki so takega mnjenja, nimajo prav. Seveda, kdor bi metodo prepričevanja v vojski razumel »dobesedno«, kdor bi jo razumel in tolmačil tako, da se sme starešina spustiti v »prepričevanje«, kadar izda povelje odnosno odredbo, ali pa da sme starešina opustiti kazen, če podrejeni ni v smislu brezpogojne, železne vojaške discipline, v smislu brezpogojnega vojaškega podrejanja izpolnil brez pridržka njegovega povelja odnosno njegove odredbe, ker pač ni bil »prepričan« — ta bi postavil stvar na glavo, ta bi bil najhujši škodljivec naše vojske. Zoper-

stavil bi se namreč osnovnemu zakonu vsake vojske, vojaški disciplini.

Brezpogojna disciplina, brezpogojno podrejanje, brezpogojni vojaški odnos do starešin, sankcije za disciplino — vse to je pogoj, brez katerega vojska ne more obstojati, brez katerega se vojska ne more uspešno bojevati.

Vse to pa seveda ne pomeni, da je vseeno, ali se borec bori prepričan ali zgolj zaradi nuje vojaškega stroja, ali se borec podreja prepričan, ali zgolj zaradi kazni in prisilnih sredstev, ki jih zna in mora uporabljati vsaka vojska.

Borce in kadre v čim večji meri vzgojiti v zavedne ljudi, ki dajo zaradi svoje zavesti vse od sebe, ki iz svoje zavesti do pičice izpolnjujejo vse zahteve vojaške discipline — to je splošna in dnevna naloga našega **političnega dela**. Ni težko razumeti, da je politično delo v vojski ravno tista oblika, ki jo v vojski zavzema metoda prepričevanja. Tudi ni težko razumeti, da **taka** metoda prepričevanja v ničemer ne nasprotuje vojaški disciplini, temveč da jo prav nasprotno - utrjuje.

K liku našega oficirja

Naravno, razumljivo in nujno je, da se tudi lik našega oficirja temeljito razlikuje od povprečnega lika aktivnega oficirja bivše jugoslovanske vojske. S tako ugotovitvijo nikakor nočemo niti žaliti niti omalovaževati pomembnega števila patriotičnih in zavednih bivših aktivnih oficirjev, ki so prej ali slej našli častno pot v NOVJ in ki izpolnjujejo v naši vojski svojo domovinsko dolžnost. Na tem mestu nam ne gre niti za posameznike, niti za obsodbo vsega bivšega oficirskega kadra, temveč nam gre za ustroj, za sistem in značaj bivše in sedanje vojske, gre nam za povprečni, za splošni lik oficirja in borca, kakršen je rasel iz bivše vojske in kakršen raste, odnosno je zrastel iz sedanje.

Bistvena, najbolj značilna lastnost našega oficirskega kadra je brez dvoma ta, da se je

po svoji veliki večini izvil iz **ljudskih globin**. Z vso upravičenostjo smemo danes svoj oficirski kader imenovati cvet našega **ljudstva**. Prvič v zgodovini naših narodov je bila našemu **ljudstvu** dana možnost, da njegovi zares najboljši **ljudski** sinovi postanejo njegovi **vojaški voditelji**, prekvašeni in tudi zavedni v **političnem** pogledu. Naše ljudstvo je to možnost docela uporabilo. Iz njegove srede, iz srede delavskega razreda je zrased naš vojskovodja, najboljši in največji narodni in ljudski sin maršal Tito. Iz svoje srede, iz svojih ljudskih nedrij je naše ljudstvo porodilo pokojnega komandanta Slovenije in nesmrtnega heroja, generallajtnanta Rozmana. Iz svoje srede, iz svojih ljudskih globin je naše ljudstvo dalo vrsto nižjih in višjih oficirjev, ki so bili včeraj drobni in neznani, skriti njegovi sinovi in ki sodijo danes med njegove najbolj nadarjene vojaške kadre.

Splošni ljudski kov našega oficirja je danes tipičen ne le za oficirje, ki so bili včeraj delavci in kmetje, temveč tudi za oficirje, ki izvirajo iz vrst naše delovne inteligence, v

narodno osvobodilni borbi usodno združene in zrasle s svojim ljudstvom.

Kakor je bila včasih osnovna značilnost za aktivnega oficirja bivše jugoslovanske armada ta, da je sodil v kasto, v vsakem pogledu oddvojeno od svojega ljudstva, tako je danes osnovna značilnost našega oficirja, da je zrasel iz ljudstva, da je ljudski oficir.

Kaj odlikuje resničnega ljudskega oficirja? Našega ljudskega oficirja, ki zares zasluži tako označbo, odlikuje predvsem njegova tesna, nerazdružljiva povezanost z našo pravično narodno in ljudsko stvarjo, njegova pristna povezanost z ljudstvom, njegova globoka predanost stvari narodne svobode in ljudske demokracije, njegova politična zavednost, trdnost in ukaželjnost, njegova udanost vodstvu naše narodno osvobodilne in demokratične borbe z maršalom Titom na čelu, njegova volja, da po vseh svojih močeh pomaga zajamčiti končno in popolno zmago naše narodne svobode in ljudske demokracije.

Ljudskost našega oficirja ne nasprotuje v nobenem pogledu njegovi avtoriteti, njenemu dviganju in stopnjevanju, utrjevanju vojaške

discipline in vojaške strumnosti. Nasprotno! Ljudskost našega oficirja je **trdna podlaga**, ki omogoča in jamči njegov zdrav in nagel razvoj, njegov napredek, stopnjevanje in dviganje njegove oficirske avtoritete, utrjevanje in izpopolnjevanje železne, brezpogojne vojaške discipline in naše vojaške discipline in naše vojaške strumnosti. V stari vojski so bila prisilna sredstva osnovna metoda za avtoriteto oficirskega kadra. V naši vojski, v ljudski vojski, pa predstavlja z ljudskim značajem združena **politična zavest** naših borcev, naših oficirjev, vse naše armade — temelj disciplini in vojaški strumnosti, avtoriteti komandirjev in komandantov, brezpogojnemu vojaškemu odnosu do njih, brezpogojnemu vojaškemu podrejanju. Tak temelj seveda ne izključuje prisilnih sredstev, ki se jim ne more in ne sme izogniti nobena vojska, toda za razliko od naše vojske so bila v stari vojski prisilna sredstva skoraj izključna metoda, edini dejanski vojaški steber... Skratka: že v sami avtoriteti bivšega oficirja je zrl vojak prisilno sredstvo, naperjeno proti sebi in proti ljudstvu, v avtoriteti našega

ljudskega oficirja, v brezpogojnem vojaškem podrejanju njemu zre borec avtoriteto svojega resničnega vojaškega voditelja, avtoriteto komandirja in komandanta v borbi za končno in popolno zmago naših narodnih in ljudskih demokratičnih pravic...

Dviganje avtoritete našega oficirskega kadra in ohranjevanje njegovega globoko, pristno ljudskega značaja — sta dve plati istega razvoja, istega procesa v rasti naše vojske. Na obe strani moramo enako budno paziti, obema stranema moramo posvečati enako in istočasno skrb, če hočemo zajamčiti zdrav lik našega oficirskega kadra.

Druga osnovna lastnost našega oficirja je dejstvo, da je zrasel iz borbe in za borbo. Izbor našega oficirskega kadra poteka v nasprotju z izborom oficirskega kadra bivše armade takorekoč na samem bojnem polju. Tisti, ki se je izkazal na bojnem polju, ki se je izkazal v organizaciji in izpopolnjevanju naše vojske — tisti, predvsem tisti ima odprto pot v napredek in napredovanje. To dejstvo nikakor ne izključuje strokovne vzgoje našega oficirskega kadra, temveč jo pred-

postavlja. Strokovna vzgoja našega oficirskega kadra mora biti zlasti danes, ob našem dokončnem preraščanju v regularno armado, naša največja skrb. Toda hkrati se moramo zavedati, da je za vso našo strokovno vzgojo, za vse naše strokovno izpopolnjevanje oficirskega kadra, značilno isto, popolnoma isto, kar je in mora biti značilno za rast našega oficirja sploh. Naše strokovno šolanje, naše strokovno izpopolnjevanje bodi dosledno združeno s potrebami **borbe**, s potrebami **bojne sposobnosti** naše vojske.

Tudi v tem se zrcalita dve plati istega razvoja, istega procesa. Če bi namreč obstali zgolj na načelu neposredne vzgoje v borbi in ne bi upoštevali nujne potrebe po čim temeljitejši strokovni izpopolnitvi, bi bili še danes na prvobitni partizanski stopnji. Če bi se pa zagnali v papirnato, od borbenih izkušenj in od potreb borbe oddvojeno »šolanje«, bi zapadli napakam in lastnostnim, ki so bile značilne ravno za bivšo vojsko.

Tretja bistvena lastnost našega oficirja obstoja v tem, da zna družiti živo **ljudsko iniciativo in samoiniciativo**, **iznajdljivost**, **ela-**

stičnost, okretnost s preučevanjem in uporabo splošnih vojaških pravil, izkušenj in dognanj, ki predstavljajo že preizkušeno zakladnico splošne vojaške znanosti.

Odveč bi bilo, če bi v sedanji razvojni periodi naše Narodno osvobodilne vojske še posebej naglašali važnost te tretje lastnosti. Biti moramo sposobni, da se učimo od organizacije, formacije, strategije in taktike modernih vojska, zlasti naše vzornice Rdeče armade. Biti pa moramo hkrati sposobni, da se pri Rdeči armadi učimo načela, ki sodi med njene osnovne principe, namreč načela — iniciative, samoiniciative, iznajdljivosti, okretnosti, elastičnosti.

Naša sorodnost z Rdečo armado

Narodno osvobodilna vojska ni z Rdečo armado sorodna samo zaradi tega, ker jo vodi v borbi isti smoter — uničenje nemškega fašizma. Tudi ni sorodna zgolj zaradi tega, ker je veliki ruski narod naš bratski slovanski narod. Sorodnost Narodno osvobodilne vojske z Rdečo armado sega še globlje, sega v njeno vsebino, v njen razvoj, v njeno rast.

Rdeča armada, naša velika vzornica, je kot Delavsko - kmečka Rdeča armada najpristnejša ljudska armada na svetu. Ljudska vojska je tudi naša Narodno osvobodilna vojska, saj je zrasla iz ljudskih sil naših narodov, predvsem iz sil naših osnovnih ljud-

skih množic, množic delavcev, kmetov in delovne inteligence.

Rdeča armada je kot branik najdoslednejše in najpristnejše demokracije na svetu, sovjetske demokracije, vojska demokracije sploh v njeni borbi proti fašizmu. Tudi naša Narodno osvobodilna vojska, ki se je porodila in skovala v borbi za naše demokratične narodne in ljudske pravice, je vojska demokracije.

Delavsko-kmečka Rdeča armada je kot armada narodne svobode in enakopravnosti svobodoljubnih narodov bistveno protimperialistična armada. Tudi Narodno osvobodilna vojska, ki je zrasla iz borbe proti fašističnemu imperializmu, iz borbe za svobodo jugoslovanskih narodov, in ki jo vodijo najnaprednejše ljudske sile naših narodov, je protimperialistična armada.

O Rdeči armadi je znano, da je politično vzgojevališče milijonov sovjetskih ljudi, da je kovačnica tisočev in stotisočev novih kadrov. Tudi naša Narodno osvobodilna vojska je hkrati politična šola ljudskih množic in je kovačnica novih ljudskih kadrov.

Evo vam nekaj dejstev, ob katerih čutimo svojo še prav posebno sorodnost in povezanost z bratsko Rdečo armado.

KAZALO

	Stran
Namesto predgovora	3
Dve vojski, dva značaja in dva namena . .	5
1. Zakaj je bivša jugoslovanska vojska razpadla v nekaj dneh	8
2. Odkod uspehi jugoslovanskega parti- zanstva	17
3. Načelo takojšne oborožene akcije ostro loči duhove	21
4. Njihov poslednji korak	29
5. Dve vojski, dva značaja in dva na- mena	32
Zadnje dejanje	35
Vojska in politika	46
Vojaška disciplina in metoda prepričevanja	49
K liku našega oficirja	51
Naša sorodnost z Rdečo armado	58

